

Leerlijn: Sociaal Emotionele Ontwikkeling (SEO)

Leerroute: 5

Leerjaar 1		
Periode	Onderdeel	Doelen
1	Leergebied overstijgend	Maakt afspraken met zijn/haar omgeving over welke hulp hij/zij nodig heeft Praat met vertrouwde mensen op een open manier over zijn/haar beperking Geeft verschillen in karakter aan tussen zichzelf en anderen (geduldig, eerlijk)
	Mondelinge taal	Vraagt aan een ander of hij zijn mening wil toelichten Past meerdere spreekstrategieën toe (oogcontact maken, reageren op gesprekspartner) Is zich bewust van lichaamstaal van de ander tijdens een gesprek
2	Leergebied overstijgend	Herkent of een ander iets expres of per ongeluk heeft gedaan
	Mondelinge taal	Vertelt aan een bekende leeftijdgenoot hoe hij/zij zich voelt
	Mens en maatschappij	Kan het verloop van zijn/haar leven aan de hand van mijlpalen vertellen

Leerjaar 2		
Periode	Onderdeel	Doelen
1	Leergebied overstijgend	Maakt onderscheid tussen wat hij/zij aan bekenden en onbekenden vertelt Helpt een ander om te vertellen wat er is gebeurd (stelt vragen) Geeft in een één op één gesprek een afwijkende mening Geeft aan óf en hoe hij/zij graag geholpen wil worden
	Mondelinge taal	Brengt verslag uit van gebeurtenissen, activiteiten en persoonlijke ervaringen Begint een kort gesprek met iemand, houdt dit gaande en beëindigt dit gesprek Spreekt met juist volume en afwisselend tempo Vertelt gestructureerd over een gebeurtenis of ervaring (eventueel met ondersteuning) Maakt zichzelf goed verstaanbaar wanneer hij/zij spreekt in het openbaar
2	Leergebied overstijgend	Vertelt wat hij/zij voelt als een ander onaardig doet of hem/haar ten onrechte beschuldigt Vraagt om extra uitleg/tijd/ruimte als hij/zij tekort komt
	Vorbereiding op dagbesteding en arbeid	Heeft inzicht in wat een reële uitstroombestemming voor hem/haar is Spreekt een ander er op aan als deze zich niet aan de afspraak houdt, zonder ruzie te maken Geeft het aan als de werkdruk voor hem/haar te hoog wordt
	Mondelinge taal	Drukt ontevredenheid op een gepaste manier uit tegenover bekenden Geeft kritiek op een correcte manier aan bekenden

Leerjaar 3		
Periode	Onderdeel	Doelen
1	Leergebied overstijgend	Vraagt gericht naar hoe een ander zou handelen in een meegemaakte situatie (wat zou jij doen?) Toont respect voor de gevoelens van een ander Troost een leerling die gepest wordt
	Vorbereiding op dagbesteding en arbeid	Noemt vakken waar hij/zij goed en minder goed in is
	Mondelinge taal	Reageert adequaat op response uit de groep Reageert correct op een compliment van een bekend en onbekend persoon Reageert op een gepaste manier op verontschuldiging
2	Leergebied overstijgend	Vermijdt tijdig situaties die frustratie oproepen Luistert bij een ruzie naar wat de ander zegt Zoekt hulp bij de juiste persoon als een ruzie uit de hand loopt Corrigeert zijn gedrag als hij/zij weet dat hij/zij ongewenst gedrag vertoont Benoemt verschillende oorzaken en oplossingen bij (het ontstaan van een) ruzie Wacht met het oplossen van ruzie tot de emoties zijn bedaard
	Vorbereiding op dagbesteding en arbeid	Benoemt verschillende vormen van werk die hem/haar aanspreken Vertelt van een beroep/functie of hij/zij dit lichamelijk aan kan Vertelt van een taak of hij/zij die cognitief aan kan

Leerjaar 4		
Periode	Onderdeel	Doelen
1	Leergebied overstijgend	Deelt met een ander ervaringen met een moeilijke situatie (ik weet niet wat ik moet doen als) Deelt ervaringen en tips met mensen die dezelfde moeilijkheden tegenkomen als hij/zij Maakt samen goede afspraken over ruilen en lenen en houdt zich hieraan
	Vorbereiding op dagbesteding en arbeid	Benoemt bij een taak (vooraf) welke vaardigheden hij/zij wel en niet beheerst Benoemt bij een werkplek vaardigheden die hij/zij al kan en dingen die hij/zij nog moet leren Bespreekt met een leidinggevende/leerkracht op welke wijze hij/zij nieuwe dingen gaat leren Geeft feedback op werk van anderen Vraagt collega's/medeleerlingen om hun mening over zijn/haar werk
	Mondelinge taal	Vraagt in een gesprek naar de gevoelens van de ander (vind jij dat ook?)
2	Leergebied overstijgend	Zoekt een oplossing als iets door zijn/haar beperking niet lukt (zet bijvoorbeeld hulpmiddelen in) Vertelt wat zijn/haar beperking inhoudt en wanneer hij/zij in de klas merkt dat hij/zij dit heeft Toont respect voor de gevoelens van een ander Gaat aardig om met leerlingen/collega's die anders zijn dan anderen
	Vorbereiding op dagbesteding en arbeid	Vertelt van een beroep/functie of hij/zij die cognitief aan kan Vertelt van een beroep/functie of hij/zij die sociaal aan kan (klantgericht werken) Benoemt welke aanpassingen voor hem/haar nodig zijn om op een bepaalde werkplek te kunnen werken Benoemt verschillende redenen waarom mensen willen en moeten werken (geld verdienen voor basisbehoeften, jezelf ontwikkelen, sociale contacten, iets doen voor de maatschappij)
	Mondelinge taal	Hanteert gespreksregels om op een beleefde manier aan het woord te komen
	Mens en maatschappij	Vertelt over het verschil tussen rijk en arm en de gevolgen voor de directe omgeving van mensen (grootte van de auto en het huis, (merk) kleren, vakanties)

Leerjaar 5		
Periode	Onderdeel	Doelen
1	Leergebied overstijgend	Maakt op de stageplaats zijn/haar eigen mening duidelijk en geeft een motivatie voor deze mening
	Vorbereiding op dagbesteding en arbeid	Reageert op negatieve feedback (door bijvoorbeeld iets te proberen te veranderen)
	Mondelinge taal	Geeft redenen en verklaringen voor eigen meningen, plannen en handelingen Spreekt gedachten, meningen, gevoelens en ervaringen uit Onderbouwt zijn/haar eigen mening met argumenten Vertelt waarom hij/zij het wel of niet eens is met de mening van een ander uit de groep
2	Vorbereiding op dagbesteding en arbeid	Stelt zich flexibel op bij regelmatige wisseling van taken Geeft aan wat hij/zij nodig heeft om veranderingen aan te kunnen
	Mens en maatschappij	Maakt bewuste keuzes met betrekking tot vrije tijdsbesteding (houdt hierbij rekening met kosten/effecten voor de gezondheid etc.) Schermt zijn persoonlijke profiel op sociale media af voor onbekenden Is op de hoogte van financiële voorzieningen in zijn/haar regio (bijvoorbeeld een CJP, stadspas, voordeelkaart) Wisselt af in het ondernemen van culturele activiteiten (museum, horeca, sporten)

Leerjaar 6		
Periode	Onderdeel	Doelen
1	Leergebied overstijgend	Zegt op een adequate manier tegen een volwassene dat hij/zij aan de beurt is (in een winkel, aan loket) Zegt het als hij/zij op dat moment niet over zijn/haar gevoelens wil praten Vraagt collega's om hulp over hoe hij/zij iets kan aanpakken Komt op voor een leerling die gepest wordt Helpt medeleerlingen die hij/zij minder aardig vindt wanneer dit gevraagd wordt
	Mondelinge taal	Komt voor iemand op in een situatie met bekenden
2	Leergebied overstijgend	Luistert naar een medeleerling wanneer de ander een voorstel doet over een oplossing Blijft rustig wanneer een ander boos reageert Schat juist in wanneer hij/zij zich beter niet met een ruzie van anderen kan bemoeien Onderhandelt met een medeleerling over een oplossing bij onenigheid Vertelt bij navraag welk aandeel hij/zij heeft gehad bij onenigheid Benoemt vormen van hulp bij onenigheid tussen anderen (voorstel doen, een derde erbij halen)
	Vorbereiding op dagbesteding en arbeid	Benoemt voorbeelden van betaald en onbetaald werk dat hij/zij kan uitvoeren Benoemt een voor hem/haar haalbare opleidingsmogelijkheid in de regio Stelt een werknemer in een bedrijf vragen over zijn/haar werkzaamheden om te kijken of de baan wat voor hem/haar is Benoemt welke activiteiten je kunt ondernemen om werk te vinden (uitzendbureau, advertenties lezen, sollicitatiebrief schrijven) Toont een correcte houding naar een klant Kent de codes van het bedrijf voor klantvriendelijkheid (deur openhouden, koffie aanbieden)